

Dr. phil. CHR. W. BRUUN.
Overbibliotekar ved det store kgl. Bibliotek fra 1863-1901.

FORENINGEN FOR BOGHAANDVÆRK, der i Bogvennen vil fejre det store kongelige Biblioteks Indflytning i den nye Bygning, har ganske naturligt villet begynde med et Mindeord over den Mand, hvis energiske og utrættelige Bestræbelser det i første Række skyldes, at Nationens største litterære Skat nu er i god Behold og kan komme Videnskaben til Gode under værdige og gunstige Forhold. Alle havde haabet, at Overbibliotekar Justitsraad Dr. phil. *Chr. W. Bruun* skulde have oplevet Dagen, da den Samling, som han altid havde omfattet med saa stor Kærlighed, var bragt vel i Hus, og den, der skriver dette, havde tænkt sig her at bringe ham Bibliotekets Hilsen og hjertelige Tak. Men det blev anderledes. Thi Onsdag Aften d. 28. Februar i Aar døde han efter et kort Sygeleje.

Der kunde vel være Grund til udførligere at dvæle ved Bruuns Betydning for Foreningen for Boghaandværk og dens Opgaver, for hvilke hans Interesse altid var vaagen, eller ved hans Virksomhed som Forsker og Videnskabsmand; men nærværende Skrifts Karakter lægger det dog nær at begrænse sig til en Skildring af hans Virksomhed som Leder af det store kongelige Bibliotek og hans Betydning for denne Institutions Udvikling.

Bruun var født i Kjøbenhavn d. 10. December 1831; han var Søn af Artillerikaptajn C. F. Bruun og Hustru Coletta Maria f. Becker. I 1850 blev han Student, og i Juni 1857 tog han den filologisk-historiske Embedseksamen. Han havde med stor Kærlighed kastet sig over Studiet af den klassiske Oldtid og dens Monu-

menter, og hans Lyst stod egentlig til en Virksomhed ved Museerne. Men da der ingen Udsigt viste sig dertil, benyttede han sig med Glæde af en Lejlighed, der blev givet ham til at komme i Arbejde ved det store kongelige Bibliotek. Den 9. November 1857 begyndte han som Volontær, og i Løbet af faa Aar avancerede han ganske regelmæssigt fra Trin til Trin til Chefsposten: d. 5. Maj 1858 blev han Assistent, d. 7. April 1860 tredie Biblioteks-Sekretær, d. 6. April 1861 Underbibliotekar, d. 19. April 1862 blev han konstitueret som Bibliotekar, hans endelige Udnævnelse til denne Stilling er dateret d. 20. Marts 1863.

Han forblev Bibliotekets Leder i henved 40 Aar. Den 6. Maj 1900 blev han ramt af et heftigt Sygdomsanfald af nervøs Natur, og efter mange Maaneders alvorlig Sygdom tog han sin Afsked fra 31. Marts 1901 at regne. Endnu i omtrent 5 Aar fulgte han fra sit Hjem, hvor legemlig Svaghed holdt ham fængslet den meste Tid, Bibliotekets Liv og Udvikling med stor Interesse og levende Forstaaelse. Hans Kærlighed til den Institution, som han havde givet sit Liv, svigtede ikke noget Øjeblik, og hans Tanker dvælede ofte hos os, der fortsatte hans Gerning.

Hans Forgænger var J. A. Bølling, der døde d. 18. April 1862 efter kun i omtrent et Aar at have beklædt Chefsposten, og dennes Forgænger, E. C. Werlauff, der styrede Biblioteket fra 1823 til 1861, var 80 Aar gammel, da han tog sin Afsked. Det er derfor let at forstaa, at store Opgaver ventede paa den unge energiske Mands Initiativ og Udholdenhed. Thi vel havde de gamle arbejdet med Dygtighed og Omsigt, men Tiden var i flere Henseender ligesom løbet fra dem; der forelaa nye Opgaver, og andre havde de ladet ligge, som nu krævede deres Løsning, og ikke mindst krævedes der Friskhed og Ungdom i Bibliotekets Forhold til det Publikum, der benyttede det.

Det maa her straks siges, at Bruun ikke fik den Støtte til Løsningen af sin Opgave, som han kunde have ventet. Ministeriet beskar Medhjælpssummen ved af den at supplere Pensionen til de to gamle: Werlauff og Fabricius; flere af Personalet vare ikke deres Opgaver voksne og stillede sig i et temmelig skarpt Forhold til deres unge Chef, og hans Ansættelse blev offentligt i en Avisartikel underkastet en ubarmhjertig Kritik. Bruun led under disse Forhold, hans Pligtfølelse og Samvittighedsfuldhed tillod ham ikke at lade fem være lige; han kunde endnu i de senere Aar blive stærkt bevæget ved Tanken paa sin første Tid som Chef. De første 20 Aar vare ofte svære for ham; de sled stærkt paa hans Nerver.

Hans Trøst var Arbejdet, og det kastede han sig ind i med Liv og Sjæl. Han kunde ikke nøjes med at varetage Ledelsen af de andres Arbejde: baade Forholdene og hans egen Trang krævede, at han selv arbejdede med i alle Detailler, hvilket han vedblev med, ogsaa da Forholdene ændredes, og da det maaske vilde have været heldigt, om han havde stillet sine undergivne mere selvstændigt. Hans unge Medarbejdere: Vahl, Weeke og Elberling vare hans væsentlige Støtter ved Gennemførelsen af hans Planer.

Bølling havde faaet ordnet Inddragelsen af den underste Etage i den gamle Biblioteksbygning til Bibliotekets Brug; men han havde ikke oplevet at se den færdig indrettet. Det tilfaldt da Bruun i Sommeren 1862 at lede Omflytningen af hele Biblioteket; denne blev udført med Præcision og Energi i Løbet af særdeles kort Tid.

Han saa straks, at den mest paatrængende Opgave, der ventede paa sin Løsning, var Udarbejdelsen af et systematisk Katalog over den danske Afdeling. Werlauff havde vel gjort Tilløb til et saadant; men han var ængstelig og tilbageholdende, han fik aldrig en omfattende Plan lagt. En saadan forelagde Bruun derimod for Ministeriet allerede i Juni 1863, og Pengene bevilgedes straks fra Finansaaret 1864—65. Arbejdet afsluttedes 1875. Samtidigt bragte Bruun en ny Orden i Bibliotekets Regnskabsvæsen og andre Grene af det indre Arbejde. Han anlagde et alfabetisk Katalog over Haandskriftsamlingerne, der hidtil havde været vanskelige

Det store kgl. Biblioteks Personale. Efter Fotografi fra Sept. 1876.
(Staaende) S. M. Gjellerup. C. F. Bricka. C. Brosbøll. A. C. Larsen. C. Weeke. C. Elberling.
(Siddende) Johannes Vahl. Chr. W. Bruun. E. M. Thorson.

at benytte. Dette Arbejde fortsattes med et systematisk Katalog, hvori de særlige Kataloger over de enkelte Samlinger sammenfattedes.

Bruun begyndte straks paa Udgivelsen af »Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kongelige Bibliothek«, hvoraf første Hæfte udkom i 1865. De tre første Bind indeholde Bruuns betydelige bibliografiske Arbejde over den danske Litteratur indtil 1850 og hans Beskrivelse over Bibliotekets illuminerede Haandskrifter, hvoraf især det første er fremragende ved Lærdom og Grundighed. Det fjerde Bind bragte et Katalog over Bibliotekets Bøger trykte før Aaret 1501; men Bruuns Arbejde paa dette Bind indskrænkede sig til den besværlige Korrekturlæsning.

Et nyt og kraftigt Initiativ gjorde sig saaledes gældende paa alle Omraader, og Bruun var sig bevidst, at alle disse Arbejder for at skabe og sikre bedre Orden skulde tjene til at gøre Bibliotekets Skatte mere tilgængelige og mere frugtbringende for Videnskaben og Oplysningen. Hans Tiltrædelse af Chefsposten betød en større Liberalitet overfor Publikum. Han holdt med Rette paa, at Biblioteket ikke maatte synke ned til at blive et rent Underholdningsbibliotek; men han havde et aabent Blik for Bibliotekernes Betydning for de bredere Lag, og han var i sin Tid med til at organisere de kommunale Biblioteker i Kjøbenhavn; det var ligeledes ham, der tog Initiativet til Oprettelsen af Statsbiblioteket i Aarhus.

Men den Tanke, der mere end alle andre opfyldte Bruun i al hans Tid, var rettet paa at faa rejst en ny Bygning for Biblioteket. Ulemperne ved den gamle Bygning vare jo særdeles følelige, selv om Udvidelsen i 1862 havde givet bedre Plads til Bøgerne: Administrationslokalerne og Læsesalen vare altfor smaa, og hele Bygningen var brandfarlig i høj Grad.

Bruun saa, at Bibliotekets Fremtid i væsentlig Grad afhang af, at der ikke sattes en ny Lap paa et gammelt Klædebon, men at der skabtes noget endeligt, helt og blivende. Han kendte og vurderede Bibliotekets Skatte saa højt, at han ikke var nøjsom med Hensyn til deres Indfatning.

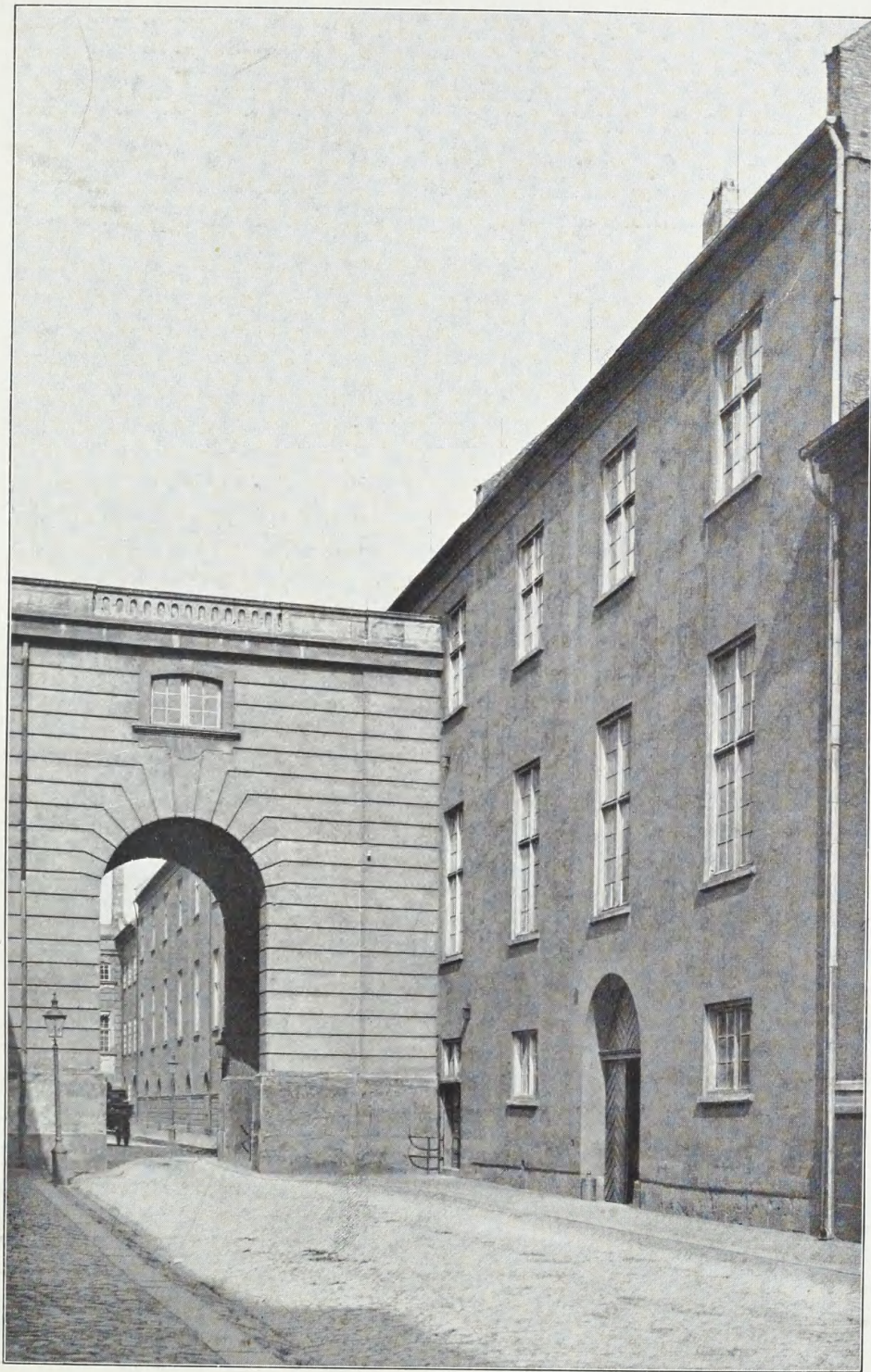
Allerede i 1867 indledede han Forhandlinger med Ministeriet om, hvorledes der kunde skaffes nye Arbejdslokaler for Personalet og for de studerende samt et nyt Varmeværk. Disse Forhandlinger, der løb ud i Sandet, gav Bruun Anledning til at hævde overfor Kultusminister Hall, at intet mindre end en hel ny Bygning vilde være nødvendig, en Tanke, som Ministeren afviste med synlig Forfærdelse.

I Aarsberetninger for 1874—75 bragte Bruun atter Spørgsmaalet om Bygningen frem med stor Energi, og den 16. Maj 1877 opfordrede Kultusminister Fischer ham til at udtale sig om Kravene til en ny Bygning. Bruun gav sig straks i Lag med Udarbejdelsen af en Plan og satte sig i Forbindelse med Arkitekten, Slotsforvalter og Bygningsinspektør Zeltner. Svaret ledsaget af en Plan indsendtes d. 25. Okt. 1878. D. 10. Juli 1879 nedsattes den store Kommission til Overvejelse af forskellige Byggeforetagender, der forestod, og Bruun fik Sæde i den. Kommissionen anmodede straks Arkitekt Professor Hans J. Holm om at begynde at arbejde med Planerne til en ny Biblioteksbygning.

I Foraaret 1880 rejste Bruun med nogle andre Medlemmer af Kommissionen til Hamborg, Bryssel, London og Paris for at se de derværende store Biblioteker; Sommeren 1881 besøgte han Göttingen og München og 1882 Stockholm, Upsala og Christiania. De Direktiver og Planer, som Bruun udarbejdede sammen med Arkitekten, vare udmærket gennemtænkte og praktiske. Kommissionens Betænkning var dateret d. 24. Sept. 1883.

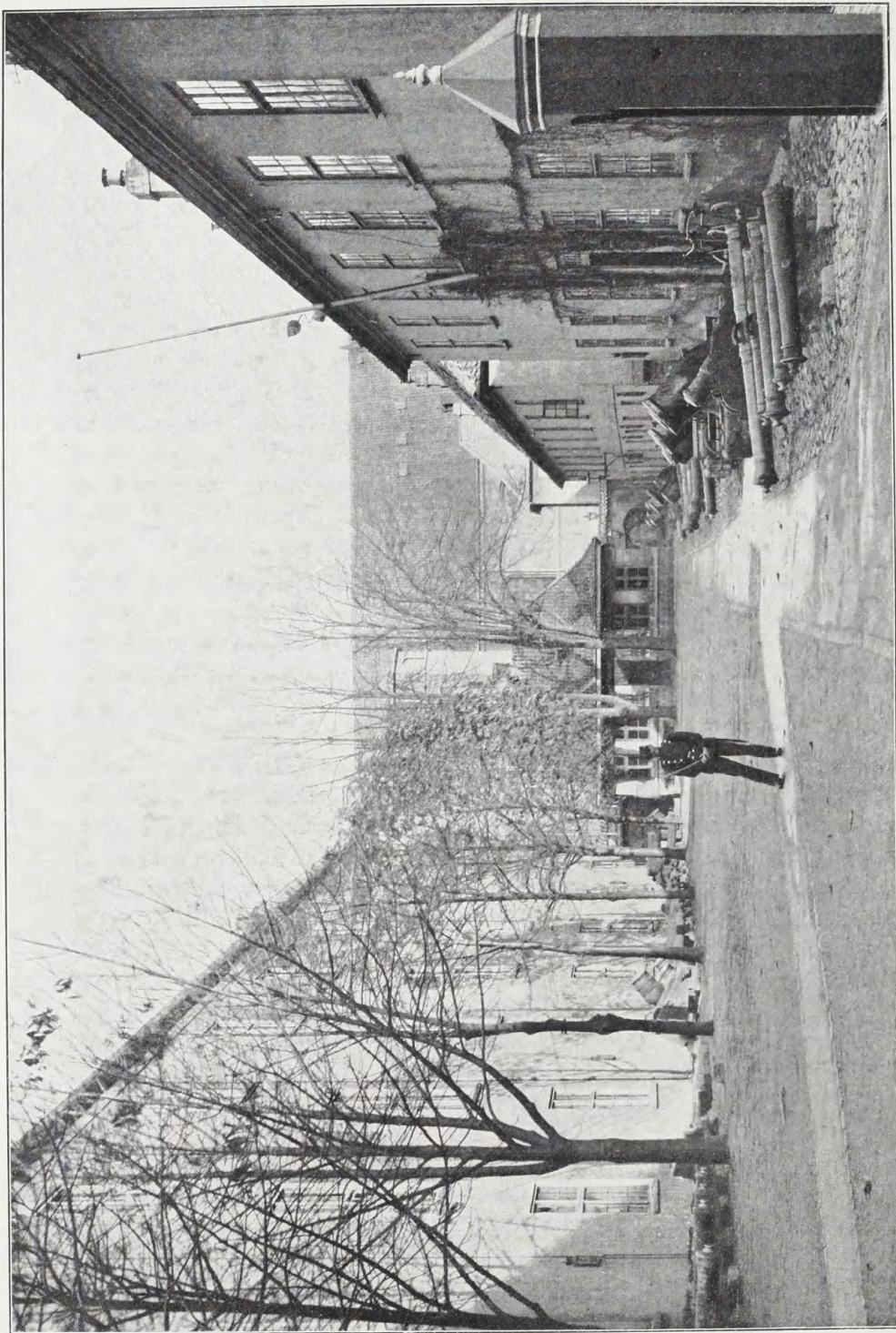
Den 3.—4. Oktober 1884 brændte Christiansborg Slot, og det blev nu indlysende for alle, hvor nødvendigt det var at bringe Bibliotekets Skatte i Sikkerhed. Den 28. Juni 1885 nedsattes en Kommission, der blandt andet skulde foreslaa Byggegrund til Biblioteket; allerede d. 29. Jan. 1885 indsendtes dens Betænkning til Ministeriet, og d. 21. Dec. 1886 foreslog dette Opførelsen af en Tilbygning i Tøjhusgaarden. Med god Grund fraraadede Bruun denne Plan, og Ministeriet gik da i Skrivelse af 8. Febr. 1887 ind paa Tanken om en hel ny

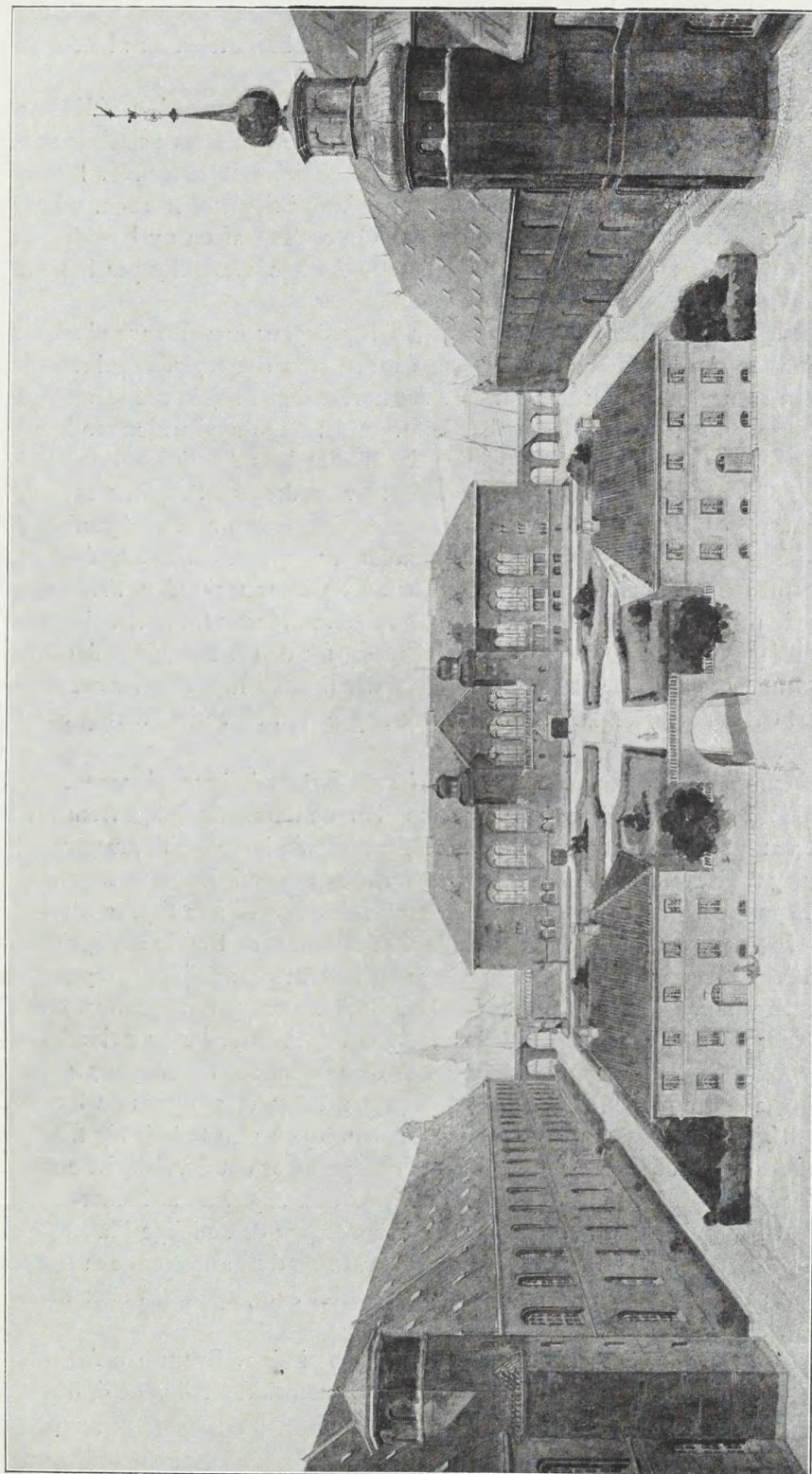
1. Det store kgl. Biblioteks gamle Bygning med Indgangen ved Forbindelsesbygningen. 1906.
Set fra Tøjhusgade.

2. Det store kgl. Biblioteks gamle Bygning. Façaden mod Tøjhusgården, 1906.
Set mod Proviantgården med Tøjhusvægen i Mellemgården og Artilleriets Kontorbygninger tilhøjre.

Prof. Hans J. Holms Forslag af 1900 til Ordning af Tøjhusgaarden med Adgang til det kgl. Bibliotek
ad en Port i den gamle Biblioteksbygning fra Kavalergaarden.

Bygning paa den Grund, der 10 Aar efter valgtes til den nye Bygning. Bruun udtalte sig energisk mod denne Grund, der vilde give Biblioteket en uheldig af-sides Beliggenhed.

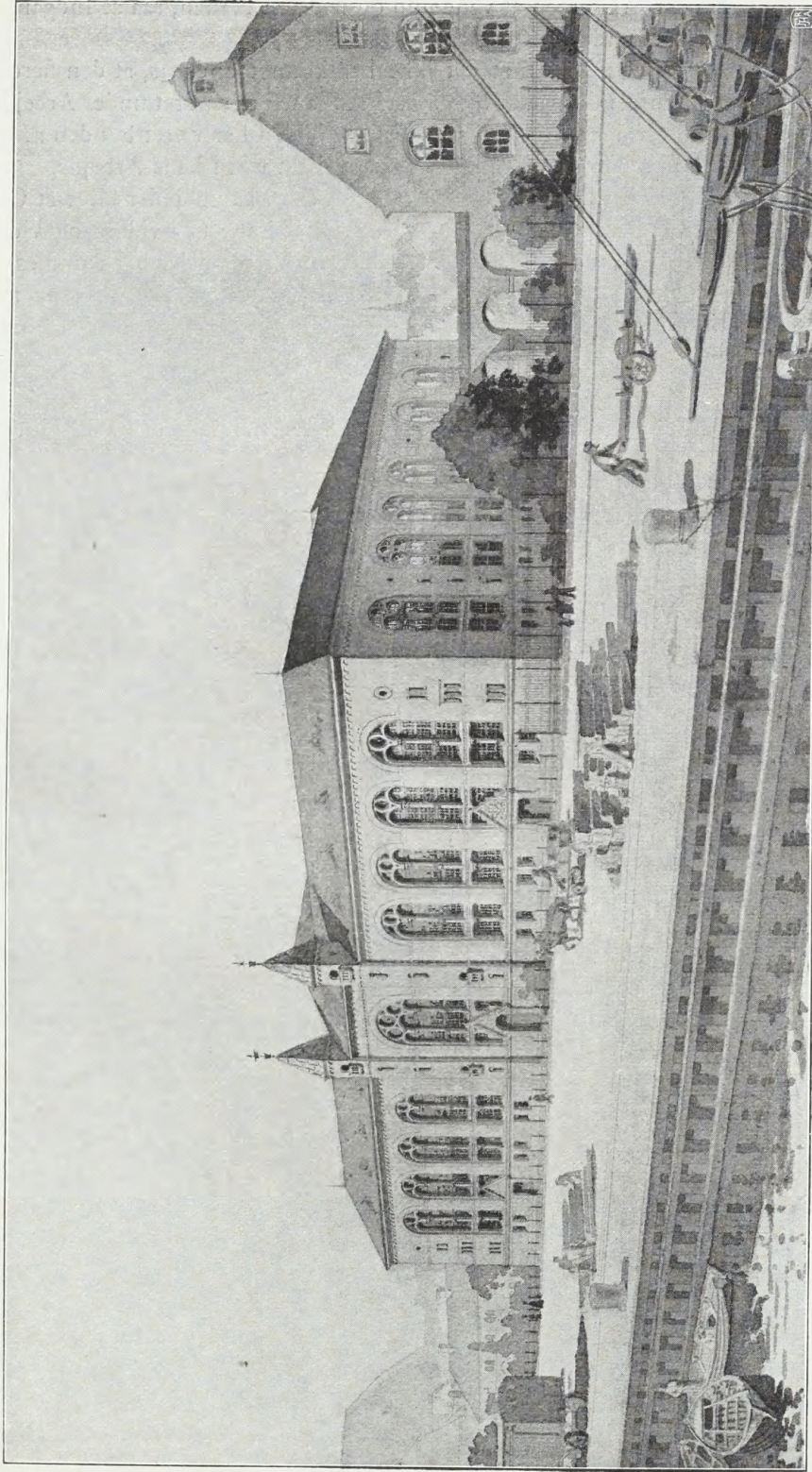
Den 17. Juni 1892 nedsattes den anden store Byggekommission af Kultusminister Goos. Bruun blev først Medlem af den d. 19. April 1893 paa Foranledning af Arkitekten Prof. L. Fenger. I denne Kommissions Arbejder blev Biblioteket sat i første Række, og dens Betænkning, der kom i September 1895, fulgtes allerede d. 13. Nov. s. A. af et Lovforslag om Opførelsen af en ny Bygning til Biblioteket samt Oprettelsen af et Statsbibliotek i Aarhus, væsentlig paa Basis af det kongelige Biblioteks Samling af danske Dubletter.

Lovforslaget blev ikke behandlet færdigt i Rigsdagen; men Finansudvalgets Beretning af 20. April 1896 anviste Tøjhusgrunden som Byggeplads og krævede Byggesummen nedsat. Om Efteraaret blev det oprindelige Projekt reduceret ved, at den Tværbygning, der fra først af havde forbundet Bygningskarréens to Langsider, og som var af den største Betydning for Bibliotekets Administration, blev strøget, og Christian IV's gamle Galejbygning blev inddraget i Projektet for derved at opnaa en Besparelse. Bruun saa straks, at Opgivelsen af Tværbygningen var højst uheldig, og han havde ogsaa stærkt holdt paa sit oprindelige Standpunkt, at Beliggenheden var uheldig; men Tiden var nu stærkt fremskreden, Pladsmangelen truede med at blive ulidelig, han stod nu lige ved Maalet for et Arbejde, der havde strakt sig over 30 Aar, derfor böjede han sig for den Betragtning, der blev gjort gældende, at enten maatte han tage, hvad der nu blev tilbudt, eller ogsaa fik han intet. Lovforslaget fremkom da d. 10. Dec., og Loven blev gjort færdig d. 22. Marts 1897.

Prof. Hans J. Holm, der jo i mange Aar havde forberedt Byggeplanerne, blev selvfølgelig Bibliotekets Bygmester. Han kom allerede temmelig tidligt frem med den Tanke, at man burde lægge Bibliotekets Hovedfacade ind mod Tøjhusgaarden med Adgang fra Kavalergaarden gennem en Portal i den gamle Biblioteksbygning. Dette Synspunkt kunde Bruun ikke dele; han fastholdt med stor Styrke Anbringelsen af Hovedfacaden mod Christiansgade. Paa Grund af en Række særlige Omstændigheder forhaledes Arbejdets Begyndelse, og Funderingsarbejderne tog meget lang Tid. Bruun var ikke blind for, i hvilken Grad Tværbygningens Bortfalden betød et Tab; men han støttede dog ikke med Kraft de Forsøg, der fra Arkitektens og Ministeriets Side gjordes hos Rigsdagen for at opnaa at faa Indgangen lagt fra Tøjhusgaarden og, hvad der hang nøje sammen dermed, at opnaa en Ekstra-bevilling til Tværbygningen. Bruun mente, at man loyalt maatte böje sig for Lovens Ordlyd og saa forsøge at faa det bedst mulige ud af det derved givne. Paa denne Maade skred det kun langsomt frem med Udarbejdelsen af Planerne, og det var først i Maj 1900, at Prof. Holm kunde forelægge de endelige Planer. Da var Bruun allerede bleven syg, og han var ude af Stand til at anvende et større Arbejde paa at gennemgaa og prøve dem. Han bifaldt dem, og straks efter fik de Ministeriets Approbation.

Disse Planer bleve ikke realiserede. I Marts 1901 indgav Bruun sin Afskedsbegæring, og om Sommeren kom det politiske Systemskifte. Allerede d. 8. November forelaa der Forslag fra Ministeriet til Rigsdagen om Bevilling af 140,000 Kr. til Tværbygningen, og skönt Byggearbejderne allerede vare temmelig vidt frem-

Prof. Hans J. Holms Forslag af 1900 til det kgl. Biblioteks ny Bygning mod Christiansgade.

mede, lykkedes det Arkitekten at vende op og ned paa Planen, saa at Indgangen blev lagt fra Tøjhusgaarden.

Det ligger i Sagens Natur, at det ikke har kunnet undgaas, at den færdige Bygning i flere Henseender bærer Mærker af, at Planen er ændret under Arbejdet, og den Omstændighed, at Arkitekten ogsaa hele Tiden har været bunden af den gamle Galejbygning, har selvfølgelig ogsaa gjort ham ufri i hans Arbejde.

Nu staar Bygningen der, og forhaabentlig vil den i lange Tider blive et Centrum for dansk Aandsliv og Videnskab. Den vil bidrage til i videre og videre Kredse at fæstne Bevidstheden om, hvilke nationale Værdier der her rummes, og den vil uden Tvivl ved det, som den byder den studerende og kundskabssøgende, trods den mindre heldige Beliggenhed udøve en dragende Magt. Maatte da baade Nutid og Fremtid komme ihu, hvormeget det, der er vundet, skyldes Bruuns Initiativ og Energi.

Bruun havde et stort Syn paa Bibliotekets Opgaver, og han havde med sin store boghistoriske og bibliografiske Viden og med sit enestaaende Kendskab til Bibliotekets Skatte en høj Forestilling om dets Værdi. Han følte derfor ogsaa dybt og stærkt sit Ansvar, og denne Ansvarsfølelse prægede baade hans Arbejde for Bibliotekets Forøgelse og hans Administration. Meget af det hos ham, der kunde støde Mennesker, stammede fra hans ængstelige og nervøse Samvittighedsfuldhed. Med en sjælden Kærlighed til Opgaven og Redebonhed til ikke at spare sig selv helligede han sit Liv til Bibliotekets Vel, og baade Nutid og Fremtid ville erkende, at han ikke har levet forgæves.

H. O. LANGE.